

Innovation i dansk landbrugs primærerhverv

Hovedpunkter fra 'Innovation among Primary Producers in the Farming sector' af TM, Aalborg Universitet.

Af konsulent Vibeke Hjorslev Rasmussen, Videncentret for Landbrug

---

Rapportens baggrund:

Rapporten tager udgangspunkt i det på det tidspunkt igangværende arbejde feat2015, der var et projekt under Fødevarerministeriet. Projektets arbejde fandt sted i 2007-2009 og behandlede en række områder indenfor fødevarersektoren; herunder også dansk landbrug og primærindustrien. Der blev bl.a. undersøgt graden af innovation i primærerhvervene ligesom motivationer og barrierer for innovation blev afdækket.

En del af konklusionerne i feat2015 tager udgangspunkt i en undersøgelse af danske landmænd foretaget af analysevirksomheden Jysk Analyse A/S.

Feat2015 konkluderer (jf. Thomas Mølgaard (TM)) at innovationsgraden i dansk landbrug er lav. Dette er baseret på en sammenligning bl.a. med spansk undersøgelse samt en undersøgelse af dansk industri.

I hans rapport redegøres for, hvorfor TM mener at konklusionerne er truffet på et forkert grundlag. I hovedtræk angiver han årsagerne som forkerte (eller ikke-dækkende) definitioner, og for forskelligt datagrundlag. TM foretager i stedet en afdækning af forskellige teorier indenfor innovation, økonomi mm. og sammenligner dette med amerikansk empiri indenfor innovation i landbrug. Endelig foretager TM en kvalitativ undersøgelse af graden af innovation i dansk landbrug.

Rapportens hovedtræk:

TM anvender flere forskellige teorier i hans redegørelse for, hvorfor dansk landbrug er en af de mest innovative sektorer i verden.

Først og fremmest fokuserer han på definitionerne af dels innovation og dels begrebet "dansk landbrug" indenfor hvilken han undersøger innovation.

Definition af innovation i landbrug:

Hans definition tager udgangspunkt i Oslo manualen (OECD 2005):

"En innovation er implementering af et nyt eller signifikant forbedret produkt (varer eller ydelser) eller en proces, en ny marketingmetode (ændring i én af de 4 P's), eller en ny organisatorisk metode i forretningspraksis, arbejdsplads eller i de eksterne relationer."

Desuden kan man opdele innovation i yderligere 2 kategorier:

- Mindre rutineændringer
- Signifikante ændringer

Innovation kan – jf. Oslo manualen – bestå af en serie af mindre rutine ændringer.

Desuden fastlægges i Oslo manualen, at såfremt en ændring kan betegnes som innovativ, skal ændringen være "new to the world, new to the market or new to the firm".

På baggrund af ovenstående definitioner bliver graden af innovation nu muligt at belyse i dansk landbrug via en klassificering af 4 typer af innovative landmænd:

1. landmænd, der producerer traditionelle landbrugsprodukter via ny teknologi og derfor kan producere til en lavere pris
2. landmænd, der introducerer nye kvalitetsparametre til produkterne – derved bliver produkterne typisk dyrere i produktion men højere profit
3. landmænd, der introducerer nye non-food produkter fx mohair geder eller specielle kaniner
4. landmænd, der introducerer nye, mere eller mindre eksotiske farm produkter fx rådyr, malke får og elefant græs.

TM definerer desuden rammen indenfor hvilken man kan vurdere graden af innovation i dansk landbrug. Udgangspunktet er en sektortilgang hvor hele landbrugssektoren bliver betragtet under et.

Koblinger mellem virksomheder, viden, erfaringer etc. er uhyre vigtig i forhold til innovation og graden af innovation (OECD 2005). Kun hvis viden kan flyde frit mellem flere parter kan innovation opstå. Det vil altså sige, at disse koblinger er afgørende for innovation.

Historisk har dansk landbrug været særdeles dygtige til koblinger. Dette skyldes fundamentet hvorpå dansk landbrug er opbygget; andelsbevægelsen. Andelsbevægelsen har, siden 1850 og frem, sikret flere afgørende fordele for dansk landbrug set i forhold til graden af innovation:

- overgangen fra manuel til industriel produktion
- høj fokus på konstant øget produktivitet
- tilpasning til markedsøkonomi (frem til 1972)
- opbygning af teoretisk fundament

Der er derfor en meget høj grad af kobling tilstede i dansk landbrug.

Desuden er et andet afgørende grundelement for innovation i høj grad til stede i dansk landbrug, nemlig viden og læring. (jf. evolutionsteoriene). Denne faktor ses ikke i samme grad i andre, sammenlignelige lande.

Man kan anskue innovation ud fra et systemisk perspektiv.

Det vil sige at man kan betragte graden af innovation i en sektor; sektorspecifikt innovationssystem. Dette består af en gruppe af virksomheder, der producerer et sæt af produkter (en sektor) og genererer og bruger teknologier i den sektor.

Innovation i en sektor er en interaktiv proces mellem medlemmerne af sektoren.

TM beskriver sektoren i Danmark som bestående af en produktionskæde og en videnskæde mellem hvilke, der flyder information frit.

Produktionskæden består af primærproducenter, forhandlere og forbrugere.

Videnskæden består af agenter (rådgivere etc.) og forskere.

Jf. OECDs definition af innovation findes der forskellige former for koblinger, der er afgørende for innovationen. En af dem er innovations samarbejde. Denne form betegner innovation som følge af viden/teknologi,

der ikke ville have været til rådighed for virksomheden uden dette samarbejde. Dette er betegnende for dansk landbrugs opbygning.

Hvor dygtig man (landmanden) er til at koble de to kæder, er afgørende for hvor innovativ man er.

Den amerikanske forsker Willard T. Cochrane har arbejdet med definitioner af innovative landmænd baseret på teori og empiriske undersøgelser. Hans forskning er alment accepteret og anvendt blandt andet i andre danske undersøgelser.

Med udgangspunkt i bl.a. Schumpeters teorier definerer Cochrane 3 arketyper indenfor hvilke man kan opdele landmænd i forhold til innovationsgrad samt redegør for den primære motivationsfaktor for innovation.

Arketyperne er:

1. Pioneren
2. Den gennemsnitlige
3. Efterfølgeren

Med disse definitioner er vi nu i stand til at beskrive landmændenes adfærd i forhold til innovation.

Trædemølle-teorien:

Motoren for innovation, den primære motivation, beskrives i trædemølle-teorien.

Teorien tager udgangspunkt i, at qua markedet for fødevarer er mættet, er priserne i landbruget stabile og stærkt uelastiske. Grundforudsætningen for teorien er, at dette er uhensigtsmæssigt.

Som producent har man altså ingen mulighed for at påvirke forbruget af fødevarer (øge efterspørgslen) og dermed har man altså ingen mulighed for at øge omsætningen. Landmanden må derfor udelukkende tilpasse produktionen i forhold til den eksisterende efterspørgsel. Det vil sige at der kommer et uhensigtsmæssigt fokus på produktionen og omkostningerne forbundet hermed.

Det vil sige at landmanden må enten øge egen produktion for at fastholde indtjeningen eller blive mere effektiv i produktionen.

Når en landmand øger produktionen medfører det et pres på prisen i markedet i nedadgående retning. Det medfører et yderligere behov for enten øget produktion eller mere effektivitet.

Der er to mulige strukturelle udfald:

1. Kannibalisme, det vil sige en tilstand, hvor landmanden effektiviserer produktionen således at han er i stand til (ganske vist midlertidigt) at fastholde indtjeningsniveauet.
2. Elefantitis, det vil sige en tilstand, hvor landmanden øger produktionen således at han er i stand til (ganske vist midlertidigt) at fastholde indtjeningsniveauet.

Som det fremgår af ovenstående udfald, er ingen af de 2 mulige, strukturelle udfald en permanent løsning på landmandens udfordring i forhold til fastholdelse af et indtjeningsniveau. Der vil konstant være et behov for tilpasning i forhold til markedet.

Derfor konkluderer TM i sin rapport, at Trædemølle-teorien beviser behovet for innovation og forretningsudvikling i dansk landbrug. Og at netop det faktum, at dansk landbrug har en fremtrædende placering indenfor primærproduktion, beviser, at dansk landbrug evner innovation og implementering heraf i høj grad.